

નાટક પાત્ર.

હુસેન.....	એક દુકાનદાર ખાટકી.
જમાલ	તેનો ચાકર.
ગમનો	તેલવાડો મારવાડી.
કાજી.....	ગામનો કાજી.
કડવીલાલ	કોઈ વાંચવાણ ખાદ.
વિજયસીંહ	વિજયનગરનો રાજા.
છોટાલાલ	તેનો કારખાચી.
લંગડો	કોઈ માણસ.
માણેકજી	ધનસાક્ષીનાનો પેણસતરૈવ.

મહાકવિ.

માણેકલ મેજસ્તરેત.

યાને

એક લાખ રૂપીઆની અકલનું રમુજ નાટક.

અંક વૃત્તા—પડદો ૧ લો.

હુસેન ખાટકીની દુકાન.

હુસેન—અલ્યા જમાલ ? ગઈ કાલે કોણ જાણે કેવું કંજુસ ઘરાક દુકાન પર પ્રથમ ચઢ્યું હશે કે જેથી ખરેખર વકરે પાણી થયેલો જણાતો નથી. આઠ વાગવા આવ્યા છે, માટે પછસા મોજ એટલે હું ગઈ કાલનું નામું માંડી વાહું અને હું જલદીથી ધેર જઈ ખાવાનું લઈ આવ.

જમાલ—પછસા મેં મોજ વાલ્યા છે. હવે, આ યેલી અહીં અમુકીને જતકું છું. તેમાં પંદર રૂપીઆ રોકડા અને સવા છા રૂપીઆના પછસા છે.

(જમાલ જાય છે અને તેલવડો આવે છે.)

હુસેન—અલ્યા, હું એક દહાડો આવે છે અને યે દહાડા નથી આવેલો તેનું કારણ શું ? ચલ, જા તારું તેલ નથી.
જમાલ પાશીશું.

ગમનો તેલવાલો—નહીં રે પાપણ! એમ શું કહ્યો છે. હવે રૌબ આવતો જમણ પછી છે કંઈ? હરે, વાસણ લાવો તેલ નાંખાને જલદીથી જતો રહું. મારે હજુ ઘણા ધરાકાને તેલ આપવા જવું છે.

હુસેન—લો આ વાસણ; તેલ ખરોખર ભરજો.

(પેલો તેલ ભરે છે એટલામાં બે ચાર દુકાનને આંતરે હુસેનના ભાઈની દુકાને મારામારી થવાથી હુસેન હુસેન એવી જુમ પડી તે સાંભળીને.)

હુસેન—માલરે ભાઈ! જલદી તેલ આપ. મારે જવું જોઈએ.

(એમ કહીને ચાલવાનું કરે છે.)

ગમનો—ઠીક હભા રહ્યો, જુવો, તેલ નાંખી રહ્યો. હું જાઉં છું—જા. જા. હું.

હુસેન—ઠીક, જા. (એટલામાં ફરી તેના ભાઈએ જુમ મારી “હુસેન, હુસેન મને મારી નાંખ્યા” આ સાંભળી દુકાન છોડી હુસેન એકદમ નાહો.)

ગમનો—(એકલો) હું લાગજ નેતો હતો કે જરાબી તક મલે કે દુરત કામ કાઢી લઈ. ચાલ, જવ દોડ; આપણું તો કામ થઈ ગયું.

(પેલી પૈસાની થેલી ઉઘાડીને ચાલના થાય છે.)

હુસેન—(પેલી વારે આવીને ગભરાટમાં) હાય હાય રે. સત્યા નાથ થલી ‘‘હું! પેલી પાપસાની થેલી ક્યાં? ખચીત, તેલવાલો લઈ ગયો

‘‘હમ તેલવાલાની પછવાડે દોડે છે અને કો...’’

(૫)

અમનો—અરે છે કુ? દુર રહે. ખાંધે છે શા મારે? આ પહસાની થેલી તો મારી છે.

કુસેન—હત-હરમી ચોર!

(એમ કહીને થેલી જોરથી એંચા લે છે. અને કહ્યો વધી પડવાથી પોલીસનો સોપાઈ ખાંને કોરટમાં લઈ જાય છે.)

અંક ૧ લો—પડદો ૨ જી.

કાજીનું ઘેર.

કાજી—દસ તો વાગી ગયા. હવે જમીને જલદીથી કોરટમાં કામ પર જવું જોઈએ.

(એટલામાં કડવીબાઈ આવે છે.)

કડવીબાઈ—કાજી સાહેબ! મને મારી છોકરીને મલવા ખાહારગામ જવાનું છે. આપ મારા વિશ્વાસુ છો તેથી આ પેટીમાં પાચસો મોહર તથા થોડો સામાન છે, તે આપને ત્યાં મુકી જાઉં છું. જ્યારે હું પાછી આવીશ ત્યારે તમોને મહેનતના બદલામાં શકતી મુજબ આપી તે પેટી પાછી લઈ જઈશ.

કાજી—ખાહ! તમારો સામાન અહીં આ રાખીને સુખથી જાઓ. ખાત્રીથી સમજજો કે તમારી મલ મત્તાને એક રતી ભાર ધકો પહોંચવાનો નથી.

(પેલી લાઈ પેટી મુકીને પોતાને ઘેર જાય છે તો તેની છોકરીને ખાહાર ગામથી આવેલી જોઈ તે પાછો પેટી લે. પાછ પાસે ની)

કડવીબાઇ—કાજ સાહેબ! મારા જોકરો તો અહીં આ આવી તથી હશે
જવાનું ખંધ થયું છે. મારે તુ પેટી આપી.

કાજ—આપ તું તો પેલી થઇ છે. તં મને પેટી ક્યારે આપી છે? જુલું
લોલનરનું જેર લુંટાય એવો આ શોહરનો કાયદો શું તને
માલમ નથી? અલ, નીકલ—જે રસ્તે આવી તે રસ્તે ચાલતી
યા. નહીં તો ધપી મારીને ખાહાર કાઢાડીશ.

(પેલી ખાઇ બિચારી ગાભરી ખની ગઇ અને રડતી રડતી મેજસ્તરેત
પાસે ફરિયાદ કરવા ગઇ.)

અંક ૧ લો—પડદો ૩ જો.

વિજયનગરના રાજાની કચેરી.

વિજયસીંહ મહારાજ—કેમ જોડાલાલા ગઇ કાલે પેસો ચંદ ખારોટ
આપણા ઇનસાફાખાદના મેજસ્તરેત માણુકજીની ન્યાય કર-
વાની આશ્ચર્ય ઉપજાવે તેવી વાત કરતો હતો તે શું ખરો
હશે? જો તેમ હોય તો, મારે ત્યાં જઇ, પરીક્ષા લઇને તેને
ખસીઆ આપવી ધરે છે.

જોડાલાલા—જાજ, તે ખરો વાત છે. આપના રાજ્યમાં એવા અકલવંત
માણુસો હોવાથી તેમાં આપને અધિક શોભા છે; અને તે
મારે આપને ધણું ખુશી થવા જેવું છે.

વિજયસી હું—ખડુ સાઈ. ત્યારે હું આવતી કાલે સે તરફ જઈશ.

(બીજે દહાડે રાત્રી પાતે એકલા બેશ બદલીને એક વેપારીના ભેખાસમાં
ઘોડા ઉપર ચઢી ઇનસાફાખાદ તરફ જવા નીકળીશો રસ્તે ચાલત
એક સગડો બેઠો હતો તે બોલ્યો.

સગડો—ઓ પરોષકારી પુરુષ! દયા કર્યને મને ઘોડા ઉપર બેસાડી ઇન-
સાફાખાદની બજાર સુધી લઈ જશે તો મજુ તારું કલ્યાણ
કરશે.

વિજયસી હું—(દયાલાવીને) ચાલ ભાઈ, મુખેથી બેસ.

(ઇનસાફાખાદના બજારનાં રાત્રીએ પેલા સગડોને ઉતરવાનું કહ્યું તેથી
સગડો બોલ્યો.

સગડો—ઉતરવાનું કોને કહેછે? મારો ઘોડો છતાં ઉતરવાનું હું કહેનારો
કોણ?

વધારે તકગર થવાથી સરકારી સીપાઈ આ બંનેને કોરટમાં લઈ ચાલે છે)

અંક ૧ સો—પડદો ૪ થો.

ઇનસાફાખાદમાં માણેફાં માણસ્તરેતની કોરટ.

બરોબર અગીયાર વાગવાથી કોરટમાં મેલસતરેટ બેઠક ઉપર બીરાજ્યા
અને હામ ચાલવા માંડ્યું. (મથમ પેલા ખાટલી તથા મારવાતીને
કેશ ચાલ્યો.

મેલસ્તરેત—આ કેસમાં વાદી કોણ છે?

— ' હું વાદી છું.

ગમનો—સાહેબ પછી! ચાલી તો હું છું.

મેજસ્તરેત—અધ રોડો—તમે કોઈ ગડબડ કરો નહીં પણ તમારી ખસે
હકીકત કહો એટલે ઠીક થશે.

ગમનો—સાહેબ! હું મારી દુકાને ખેરો હિસાબ લખતો હતો. તે વખતે
આ ખાટકીએ મારી પાસે આવી તેલ માંગ્યું. હું દુકાનમાંથી
તેલ. આપી પાછો લખવા ખેરો. ખાટકી ગયા પછી ખાનુમા
મુકેલી પછસાની થેલી જોઈં છું તો ત્યાં મલે નહીં. ખાટકી
આંધા પછી તે થેલી એ જગીએ હતી. અને તે ગયા પછી
કોઈ ખીનું માણસ આંધું ન હોતું, તેથી મને શક આંધો
અને તેની પછવાડી દોડી—તેને મલથો, પણ તે કહે 'થેલી તો
મારી છે.' વધારે ટંકે થવાથી સીપાઈ અમોને આપનીહજુ
રમા લાવ્યોછે. આ હકીકતમાં હું જરા જુલું ખોલતો હોઈં તો
શ્રી ભોળાનાથ માફ કરજી. આપણ બધા થઈને મારી
પછસાની થેલી અપાવજી.

જુસેન—સાહેબ! તેલસંલો સધલું જુલું ખોલ્યોછે. ખરી હકીકત તો એ છે
કે મારી દુકાનના વકરના પૈસા મારો આકર મોજને મારી પાસે
થેલી મુકી ખાવાનું લેવા ધેર ગયો. પછી આ મારવાડી તેલ
આપવા આંધો. તે તેલ આપેછે, એટલામાં તો મારા ભાઈની
દુકાને મારા મારી થવાથી ત્યાં હું મારા ભાઈની મદદે ગયો.
પછી તક મલવાથી પેલી થેલી હું ચકીને આં તેલવાલો માલતો
થયો. મને શક આવવાથી દોડીને રસ્તામાં તેને પકડી
અને જોઈં તો તેના હાથમાં

પણ તેણે આપી નહીં અને મારામારી કરવા લાગ્યો; જેથી
આપની હજુરમાં આવવાની જરૂર પડી છે. હું ખુદના કસમ
ખાઈને કહું છું કે મેં સઘલી હકીકત સાચે સાચી લખાવી છે.

મેજસ્તરેત—આ પદ્ધતીની પેલી અહીં આ રાખવામાં આવે છે. તમોને
આવતી કાલે ઇનસાફ મક્કશે માટે જાઓ તમોને આજે રેજીસ્ટર.
(પછી બીજાે કેસ પેલી ખાઈ તથા કાજીના ચાલ્યો.)

કડવીબાઈ—સાહેબ! હું રાંડીશંક મારા ઘેરમાં એકલીજ છું. યોગ દહાડા
અગાઉ મારે મારી છોકસને ખોલાવવા ખાહારગામ જવાનું
હોવાથી આ રોહરના કાજીને વિશ્વાસ ગણીને મારી
એક પેટી તેને ત્યાં સંભાલી રાખવા મુકી ગઈ હતી, પરંતુ
તેજ દહાડે મારી છોકરી આવવાથી ખાહારગામ જવાનું ખંધ
થયું જેથી સદરહુ પેટી લેવાને હું કાજી પાસે ગઈ. કાજી
કેવળ ઇનકાર ગયો માટે હું અરજ કરવા આપની પાસે
આવી છું આશા છે કે મારી પેટી અપાવશે.

મેજસ્તરેત—(યોગે વખત વિચાર કરીને)ખાઈ! આવતી કાલે સવારના
આઠ વાગતે ફરી વખત તું કાજી પાસે જઈને તારી પેટીની
હથરાણી કરજે અને પછી તને જે જવાબ મળે તે કાલે
આવીને મને કહે જે.

(હવે બીજાે કેસ પેલા રાજ તથા લંગડાનો ચાલ્યો.)

વીજયસીંહ—આજે હું વિજયનગરથી અહીં આવવાને નીકળ્યો.
રસ્તામાં આ લંગડાએ ગરીબાઈથી વીસં મુખે રોહરમાં લઈ
અન્યાયથી અરજ કીધી; જેથી મેં તેને ઘોડા

ઉપર ખેસાડયો અને શેહેરના એકમાં ઉતરવાનું કહ્યું ત્યાં
તે કહેજે “તું ઉતર, ઘોડો તો મારો છે” કહીશ વધવાથી
પેલીસે ઝરતમાં ઉભા મીધા છે. જો હું અસત્ય બોલ્યો હોઉં
તો હાથર આજ્ઞા છે.

લંગડો—સાહેબ! એ સઘળી વાત જાણી છે. હું મારા ઘોડા ઉપર ખેસીને
શેહેરમાં આવતો હતો. રસ્તામાં આ માણસે કહ્યું કે હું
થાકેલો છું, માટે મેહેરખાની કરી શેહેરમાં બહાર જશે તે
ઉપકાર થશે. મેં ઘોડા ઉપર ખેસાડયો અને શેહેરમાં આવી
ઉતરવાનું કહ્યું, તેટલામાં તે મારામતી કરવા લાગ્યો જેથી
અહીં આવવું પડ્યું છે. જો હું જાઉં બોલતો હોઉં તો મને
શી ભગવાન પુછે.

મેજસતરેટ—મુદાનો ઘોડો આજે અહીં રાખવામાં આવે છે, આજે
તમોને રજા છે. કાલે ખરોખર વખતસર હાજર થજો.

(મેજસતરેટ પેલી પધસાની ચેલી પોતાને ઘેર લીધી અને મુદાના ઘોડાને
લગ્ન ઘોડાની વચમાં સરકારી તખ્તેસામાં બાંધવાનો કુકન મીધા
ત્યાં પછી ઝરત બંધ થઈ.)

અંક ૧ લો—પડદો ૫ મો.

મેજસ્તરેટ સાહેબનું ઘેર.

મેજસ્તરેટ—ચેલીમાંના પૈસા પાણીમાં ધોવાથી પાણી લાલ થયું અને વળી તે વાસ મારે છે, તેથી ખાલી થાય છે કે તે પૈસા પેલા ખાટકીના છે. ચાલ, હવે પેલા કાજને ઘેર જઈ અને ખીન્ન નંખરના કેશનો ઇનસાફ આપવાને માટે આપનો મેલવી રાખું.

(કાજને ઘેર જાય છે.)

અંક ૧ લો—પડદો ૬ મો.

કાજનું ઘેર.

કાજ—પધારો મેજસ્ટ્રાના આજે આપે મારે ઘેર પધારવાને તસ્દી લીધી તેથી મોઢે ઉપકાર મારું છું.

મેજસ્તરેટ—મારે ઘણાજ અગત્યના સરકારી કામને માટે આવતી કાલે બહારગામ જવું છે. તેથી મારા જગોએ કામ ચલાવવાને તમોને હુકમ થયો છે. એ શીવાય મારો ખજાનો, રૌકડ, દર દાખીનો વગેરે હું તમોને સોંપી જવાનો છું. માટે આવતા કાલે ફોરટમાં તમો આવજો. જેથી સર્વ લોકોના રૂબરૂ તમોને જાણને જઈશ. હવે તો હું જઈ છું.

કાજી—(ધણી ખુશી થઈને) આરું સાહેબ ! તરેહી માફ કરશો, જધારે
સાહેબ !

મેજસતરેત જલ્ય છે અને પેલી કડવી આવેછે.

કડવી—કાજી સાહેબ ! મને ગરીબને શા માટે કુખ આપોછો ? ફરીયાદી
કરવાથી શું આરું થશે વારું ? મેહરખાની કરીને મારી પેટી
આપોને !

કાજી—(મનમાં) આહા ! મેજસતરેતની મોટા પગારની જગ્યા મળી અને
વળી મેજસતરેતનો ખજનો મળશે. કેને ખખરછે કે એ પાછો
ક્યારે આવશે. આ ખાઈ કદાચ ફરીયાદી કરશે તો મેરઆ
ખરૂં થશે અને તેથી મેજસતરેતની જગ્યા પણ મળશે નહીં,
માટે ગુપ્તગુપ્ત તેની પેટી સોનામેર સાથે આપી દેવી એ કાહા-
પણુ છે. (ચાસન) ખાઈ. સુખેથી તારી પેટી સંજાલીને લઈ
જા. જો આ પેટી.

(કડવી પેટી લઈ પોતાને ઘેર જાય છે.)

અંક ૧ લો—પડદો ૭ મો.

માણેકજી મેજસતરેતની કોરટ.

(ખીજે દહાડે અગીયાર વાગતે કોરટ થારૂં થઈ, મેજસતરેત સાહેબ આ-
વીને પ્રથમ ખાટકી તથા તેજવાલાનો સુકાસે આપેછે.)

મેજસતરેત—હુકમ કરવામાં આવેછે કે આ પૈસા મને કેટલાક ચોકસ
કારણથી જણાવ્યું કે ખાટકીના છે તેથી તે તેને આપ-
આવેછે અને તેજવાલાને સો ફટકા આ-

મેજસ્ટરેટ—કેમ બાઈ ! તને તારી પેટી અમલી હાથતથાં મલી ?

બાઈ—હાજી, આપનું પ્રભુ કલ્યાણ કરે.

મેજસ્ટરેટ—બહુ સારું; હમણા તું એક બાજુ ઉભી રહે.

(પછી પેલા રાજા તથા લંગડાને મોકલે આપે ર.)

મેજસ્ટરેટ—પ્રથમ આ તમારા ધરમ પુસ્તક ખાંને જણા હાથનાં લઈને સોગન બાઓ કે તે ઘોડો અમારો છે.

વિજયસિંહ—હું આ ધરમ પુસ્તક ઉપાડીને કહું છું કે તે ઘોડો મારો છે.

લંગડો—અરે સાહેબ ! એમાં શું ? હું પણ આ ધરમ પુસ્તક હાથમાં લઈને કહું છું કે તે ઘોડો મારો છે.

(ત્યાર પછી મેજસ્ટરેટ સાહેબ એ ખાંનેને જ્યાં સરકારી તબ્દલાન પેલા ઘોડાને બાંધેલા હોતો ત્યાં લઈ ગયો)

મેજસ્ટરેટ—(તબ્દલામાં જઈને) લંગડા ! તું તારી ઘોડો ઓળખી કહાડ.

લંગડો—(ઘોડાને હાથ લગાડીને) સાહેબ ! આ રહ્યે મારો ઘોડો !

(ઘોડો ચમકીને પાછો હટ છે.)

મેજસ્ટરેટ—(વિજયસિંહને અંદર ખોડાવાંને) ત્યારે હવે તું તારા ઘોડાને ઓળખી કહાડ.

વિજયસિંહ—(ઘોડાની પીટે હાથ ફેરવીને) આજ મારો ઘોડો છે.

(ઘોડો ખુશીથી વિજયસિંહના બહી આવવા જાયો અને ખોંખાર્યો)

(ત્યાર પછી સર્વ ફોરટમાં આવેછે.)

મેજસ્ટરેટ—(મનમાં) એ તો ખાત્રી થઈ ચુકી કે આ ઘોડો લંગડાનો નથી. કારણ ઘોડાનો પ્રેમ તેનાપર જણાતો નથી (અહીં)

હુકમ કરવામાં આવે છે કે આ ઘોડો વિજયસિંહ તરફ આંગળી કરીને) આ માણુમને સોપી લંગડાને પચામ ફટકા મારીને છોડી મુકવો.

(આ મુકાદો અપાઈ રહ્યો એટલામાં પેપો કાજ આન્યો.)

કાજ—(મનમાં) હાય ખાપ રે! આ તો પેલી રાંડે ફરીયાદી કીધેલી દે-ખાય છે ત્યારે શું હવે ફજેતી નાહી થશે? અરે ફજેતી થયા પછી તો મેજસ્ટરેટની જગ્યા પણ મળશે નહીં, જેવી ખુદા-મરજી.

મેજસ્ટરેટ—આવો કાજ સાહેબ! તમે મેજસ્ટરેટનું કામ ચલાવવાને ખરોખર યોગ્યજ દીસો છો!! આ ખાઈ સરખા નિરાધાર માણુએ તમોને વિશ્વાસુ સમજી તમારે ત્યાં કાંઈ જણુમ મુકીતે પચાવી પડવાની ખુરી કયાનતથી ઉલટી તેને છુટી પાડવી એ શું ‘ચોરી ઉપર શીરજીરી’ નથી? ફિટકાર છે તને હજાર વાર! ‘રાંકડી રૈયતના ધરખાર છું ટનાર તારા સરખા કાજઓ ન્યાય રાજને કશા ઉપયોગી નથી એમ સમજી તને તારી નોકરી પરથી ખરતારફ કરવામા આવે છે.

વિજયસિંહ—(મનમાં)આહા! મારી ખાત્રી થઈકે તેની ન્યાય કરવાની રીત અજાણી હતીપણ કરનારી છે. મને તો કશી ગમ પડતી નથી કે તે કયા પુસ્તકના અગર કઈ જીખાત્રીના આધારે ઇનસાફ આપે છે. આ સઘળા લોકો ગયા પછી મારી ખરેખર હકીકત કહીને તેની ન્યાય રીતથી વાકેફાર થઈ તેને યોગ્ય ઇનામ આપી, મારે રહેતે પડીશ.

(કચેરી ખરખાસ થયા જઈ શાબ્દિક)

વિજયસિંહ—મારે જરા ખાનગીમાં તમારી સાથે પાંચ મિનિટ વાતચીત કરવી છે. માટે જરા થોપ્પશો એવી આશા છે.

મેજસ્ટરેટ—હું મોટી ખુશીથી સંકાષ્ટ.

વિજયસિંહ—હું વિજયનગરનો રાજા છું અને અ—

એટલામાં મેજસ્ટરેટ બેઠક ઉપરથી ઉભા થઈ નમન કરેછે અને રાજાને આસન ઉપર બેસાડેછે.

મેજસ્ટરેટ—આપના તાબેદારથી અવિવેક થયો હોય તો क्षમ કરશો.

વિજયસિંહ—હું તમારી અમલકારીક ન્યાય કીર્તિ સાંભળીને અહીં તમોને મલવા આવતા હતો. મેં જીખાનીમાં લખાવીયા મખાણે રસ્તામાં હકીકત ખની આવી. એતો સઘણું એક ખાજુ પર રહ્યું પરંતુ તમે આ સર્વનોહનસાક્ષ કોના આધારે આપોછો તે કહેશો તો હું આશ્ચર્ય પામેલો. માણસ બેહદ ખુશ થઈયા,

માણેકજી—કોરટમાંથી ઘેર ગયા પછી પેલી ઘેલામાંના પૈસા મેં ખાણીમાં ધોયા. તે ખાણી લાલ રંગનું અને ખરાબ વાસ મારતું માલુમ પડ્યું. જો તે પસા તેલવાલાના હોય તો ચીકારાવાલા હોવા જોઈએ; પણ તેમ હતું નહીં તેથી મારી ખાત્રી થઈ કે એ પૈસા ખાટકીના છે.

પેલા કાજીને ઘેર હું ગયો, તે માત્ર અઘાધપારખી કહાડવાની ચુકતી હતી કાજી. હું ખાહારગામ જવાનો છું, તેથી મારી નીમનોક થઈ છે. કાલે તમોને ૧૧

મારો સર્વ ચાજ મળશે. અને તે સાથે મારી મિલકત વગેરે ખજાનો તમોને આપતો જઈય. હું કાજને ત્યાંથી ગયા પછી પેલી ખાઈએ કાજને ઘર જમને તેની પેટી માની તે કાજએ તુરત આપી; કારણકે તેણે વિચાર કીધો કે જો ફરિયાદી થયો તો મારી ફજેતી થશે અને પછી મેજસ્ટરેટની જગ્યા મલશે નહીં.

તમો અગર લાંગરો ઘોડાને ઝોલખી કહાડો તેથી ખરો માલિક માણસ પડે એવી મારી મતલબ નહેતી. પરંતુ ઘોડો તમરા ખંનેમાના કાણુને ઝોલખી કહાડો છે, એ મારે જ્ઞવાનું હતું. ઘોડાએ આપને ઝોલખી કહાડયા એટલું જ નહીં, પરંતુ તે આપના તરફ પ્રેમથી આંખોં તેથી મારી ખાતરી થઈ કે એ ઘોડાના આપ ખરા માલિક છે.

વિજયસિંહ—તમારી આવી ન્યાય કરવાની શુભ રીતથી હું ઘણો ખુશ થાઉં છું. આ હનસાફાઈની વારસીક ઉપજ એક લાખ રૂપીઆની છે. તે તમોને તમારી હાથવાતી સ્ત્રી ખખડીશ આપું છું.

સમાપ્ત.
